

Да 85-годдзя з дня нараджэння А.А.Лойкі

1 мая 2016 года 85 гадоў споўнілася б паэту, літаратуразнаўцу, перакладчыку, доктару філалагічных навук, прафесару, члену-карэспандэнту НАН Беларусі Алегу Антонавічу Лойку (1931-2008). Гэты чалавек пакінуў пасля сябе вялікую творчую і навуковую спадчыну, а таксама добрыя ўспаміны тых, хто вучыўся, працаваў і жыў побач з ім.

Нарадзіўся Алег Антонавіч у слаўным горадзе Слоніме. Пасля заканчэння школы і паспяховага паступлення на філфак БДУ (6 з сямі экзаменаў былі здадзены на выдатна), юнак цалкам аддае сябе вывучэнню філалогіі. Праўда, залічылі яго спачатку як кандыдата і толькі пасля як студэнта універсітэта – адгукнулася тое, што ў гады Вялікай Айчыннай вайны хлопчык вучыўся ў прагімназіі на акупаванай тэрыторыі. Пасля заканчэння БДУ – аспірантура, выкладчыцкая і навуковая дзейнасць у сценах роднай alma mater.

Валоданне пісьменнікам з дзяцінства беларускай, рускай, украінскай, а пасля і польскай, нямецкай мовамі абумовілі не толькі шырокі літаратурны і ўвогуле культурны яго круггляд, але і дабратворна ўплывалі на індывідуальны творчы стыль пісьменніка. А. Лойка з’яўляецца аўтарам больш за 10 зборнікаў вершаў і паэм (“На юначым шляху” (1959), “Пачуцці” (1976), “Талая вясна” (1990), “Неўміручасць” (2000), “Плач зямлі” (2004) і інш.), аўтарам паэтычных кніг для дзяцей (“Як Тоня рэха шукала” (1962), “Каля млына” (1972), “Пра дзеда Аяй і бабу Оёй” (1984) і інш.). Пра адметнасць творчага почырку паэта хораша напісаў у сваім артыкуле “Дарога праз Берасце” Генадзь Праневіч: “...гэта паэзія высокіх рамантычных парыванняў, паэзія шчодрой і чулай душы, адкрытай красе чалавека і роднай прыроды. Пошук і сцвярджэнне гармоніі чалавечага жыцця, яго мнагалучных і шматстайных повязяў з прыродай і грамадствам складаюць змястоўны сюжэт ягонай лірыкі ... Знешняя прастата і даступнасць ягоных вершаў арганічна спалучаюцца з падтэкставай глыбінёй і філасофскай насычанасцю тэкстаў, умелым выкарыстаннем прыхаваных інтанацыйна-гукавых рэсурсаў роднай мовы, багаццем паэтычнага сінтаксісу, якія складаюць адну з найбольш адметных і прывабных рыс паэзіі А. Лойкі”.

Алег Антонавіч зрабіў значны ўклад у развіццё беларускай балады. Тэматычнае поле паэта ў межах дадзенага жанру надзвычай разнастайнае: аўтар піша пра сам творчы працэс (“Балада аб Байране”), пра барацьбу супраць фашызму (“Балада пра беленькія чаравічкі”, “Балада пра першы дзень” і інш.), асвятляе багатае мінулае беларускіх гарадоў і мястэчак (“Балады Беларусі”), у творах ярка выяўляецца патрыятычны пафас

(“Балада аб бацьку Нёмане”, “Балада пра выгнанніка” з прысвячэннем “Памяці Ул. Жылкі). Усе яны былі сабраны ў кнізе “Балады вайны і міру” (1988).

Пяру пісьменніка належаць першыя ў нашай літаратуры раманы-эсэ “Як агонь, як вада” (пра Янку Купалу, 1982), “Францыск Скарына, або Сонца маладзіковае” (1989), “Уладзімір Караткевіч, або паэма Гарсія Лойкі” (выдадзеная ўжо пасля смерці аўтара, у 2009 годзе). У дадзеных працах А. Лойка выступае як паэт і літаратуразнаўца адначасова. Спалучэнне навуковай доказнасці з аднаго боку і мастацкай вобразнасці і выразнасці з другога абумовілі тое, што кнігі пра Купалу і Скарыну асобна выйшлі ў Маскве ў вядомай серыі “ЖЗЛ” (“Жизнь Замечательных Людей”), стаўшы набыткам усесаюзнага чытача.

Вялікае навуковае значэнне ў галіне літаратуразнаўства і па сённяшні дзень маюць кнігі “Адам Міцкевіч і беларуская літаратура” (1959), манаграфія “Макім Багдановіч” (1966), зборнік “Беларуская паэзія пачатку ХХ ст.” (1972), даследаванні “Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд. Ч. I” (1977), Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд. Ч. II” (1980), “Старабеларуская літаратура (2001), пераклад двухтомнай анталогіі польскай паэзіі ХХ ст. “Напярэймы: ад Буга да Варты” (2003).

Вядомы А. Лойка і як перакладчык. Дзякуючы яму, беларускі чытач атрымаў магчымасць пазнаёміцца з такімі замежнымі творцамі, як П. Верлен (кніга “У месяцавым ззянні”), І. В. Гётэ (“Спатканне і ростань”). Вядомы таксама асобны зборнік перакладаў іенскіх рамантаў (Германія) Наваліса, Шлегеля, Ціка “Сузор’е”. Перакладаў А. Лойка таксама шматлікія творы ўкраінскіх, літоўскіх, латышскіх, малдаўскіх, польскіх паэтаў.

Прадстаўнікі т. зв. “філалагічнага” пакалення, да якога належыць і А. Лойка, спазнаўшы напачатку жыцця жахі вайны, смерці і разбурэння, пасля яе заканчэння ўсёй душой імкнуліся ўвабраць у сябе як мага больш гуманнага, добрага, светлага як антыпод перажытаму. А найбольш цэласнай, поўнай навукай аб чалавеку, з’яўляецца нішто іншае, як літаратуразнаўства. Таму характэрнымі з’яўляюцца словы Б. Сачанкі, выказаныя ім у адной з анкет: “Пісьменнік, калі толькі ён сапраўдны пісьменнік, павінен быць заўсёды на ўзроўні свайго часу... Мы не маем права не ведаць свой час, найвялікшыя яго дасягненні як у галіне літаратуры, так і ў іншых галінах, найперш філасофіі, навукі... Таму, я лічу, надзвычай важна, проста неабходна кожнаму з нас ведаць не толькі творы тых мастакоў слова, што жылі і працавалі да нас, але і тых, хто жыве і працуе побач з намі. І не толькі ў нашай краіне, але і за яе межамі”. Думаецца, што менавіта гэтымі задачамі ў імкненні да адукаванасці і тлумачыцца актыўная і плённая праца А. Лойкі.

Кірыл БЯЛЯТКА

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. Лойка, А. А. Дрэва жыцця: Кніга аднаго лёсу / А. А. Лойка. – Слонім: ГАУПП “Слонім. друк.”, 2004. – 624 с.
2. Алейнік, Л. В. Пясочны гадзіннік: Літаратурна-крытычныя артыкулы, нарысы, рэцэнзіі, нататкі / Л. В. Алейнік. – Мінск: Літаратура і мастацтва, 2010. – 248 с.
3. Бугаёў, Д. Я. Ён працаваў да апошніх дзён / Д. Я. Бугаёў // “Польмя”. – 2009. - №11. -С. 171-180.